

ՀԱՅԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՆՈՒՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս րոպեի մուտքը արգելում է, արդող 12րդ չրջանի (96 օգոստոս) բաժնորդագրելն է 20 ֆր. կանխիկ...

ԺԲ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 81

1897 ՄԱՅԻՍ 15
1897 ՄԱՅԻՍ 3 (Հ.Յ.)

ՏԱՐԱԾ

Կը հրատարակուի Ի. և Շ. Բ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Վերագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով է կա... ամառը չէ վերագրութիւնը չհրատարակուած ծեռագրութիւնը...

ՔԱՆՈՒՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արմէնիայի 13րդ շրջանի անոթով. — Հայկական գործեր. — Նամակ Ռուսա...

ԱՐՄԵՆԻԱ 13րդ ՇՐՋԱՆԻՆ ԱՌԹՈՎ

Արմէնիայի 13րդ շրջանի (1897 օգոստոս — 98 մայիս) բաժնորդագրութիւնը բացուած կը հատարա...

Որպէս զի այս երկամսեայ սովորական դադարի միջոցին մեր բաժնորդները բոլորովին զուրկ չմնան կա...

օգոստոս — 1898 մայիս) համար կը պարտին վճարել կանխիկ 20 ֆրանք, որը դիւրութեան համար կարող են...

կանոնագիրը կը զրկուի ցանկացողներէն. Արմէնիայի ուղղութիւնն ու դաւա...

ՔԱՆՈՒՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԹԻԻՐԻԹԻԱ

ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԺՈՂՈՎԱՐԴՆԵՐԸ
(Շաբ. 80րդ րոպէն եւ վերջ)

Ք

Հայաստան, որքան ալ իւրեքիսի, Պարսկաստանի և Ռուսիայի միջեւ երեք քէթիէ հաւասար մասերի բաժնուած լի...

Թիւն չենք գտներ այդտեղի բնակիչներին մէջ: Հիւսիսային կողմը, Կովկասի հիւսիսային զառիվայրին վրայ հայ ազ...

մէջ, յոյս կուտայ որ ապագային ալ կատարեալ վերանորոգման հասնի: Արեւելքի մէջ, մասուրը թէեւ հա...

Արեւմտեայ Թրանսապալէսը է մասնակցի կուռիւ, և եթէ կառավարողներն ուզեն...

այդ կանոնադրութիւն պիտի պակսի, ինք քաջուած և չէ մասնակցած: Յետագայում իրենք պաշտպանուած գործունէութիւնը մը չէ համարած, այլ պատրաստութեան և ուժի կարողութեան մը: այդ ոյժն ալ ոչ թէ օտար է, այլ բուն իսկ հայ ժողովրդին մէջ յառաջ բերելիք բան մը: իսկ այդ ոյժ արդիւնաւորելու համար՝ ի հարկին դիմել նաեւ օտարի աջակցութեանը:

Արմէնիայի և իրեն հետեւողները գործունէութիւնն եղած է և պէտք է լինի ուրեմն ճշուած հայ ազգի ազատութեան և ատոր միջոցների մասին գաղափարի տարածում (տարածման գլխաւոր միջոցներէ մին, ներկայ դարի մէջ, լրագիրը համարելով), Արմէնիայի այդ տարածած գաղափարներէ ի համակրողներին մէջ միտքի մը յառաջ բերել և առնց մէջ կարգապահութեան, կանոնաւոր գործունէութեան հոգի մտցունել, փառասիրական ձգտումներ, շահախնդրական միտումներ և այլ դատապարտելի կիւքերի ծաւալողներէն զգուշացունելով ժողովուրդը, թէեւ ատոր համար կատարելի թշնամութեամբ հակառակութիւններ հանեն իրեն դէմ՝ այդ կարգի մարգեր, ամեն ատոր միջոցների դիմելով, սուտեր և զրպարտութիւններ տարածելով տգէտներին և միամիտներին մէջ:

Անոնք որ բռնութեան, խաբէրայութեան, սգիտութեան դէմ մեր կռուի մէջ մեր յաջողութեան կը գնական, թող օգնեն մեզ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Բէթթերի գործակալութիւնը կը հեռագրէ թէ Եւրոպիայի կոտորածներէ քննիչ յանձնաժողովը վճար է արդէն 14 մահմէականի յանցաւորութիւնը: Ատոնցմէ 6ը մահի դատապարտուել են և 1ը տասնհինգ տարի, 5ը տասը տարի, 1ը եօթ տարի և 1ը երկու տարի բանտարկութեան:

— Հաւաստի գործակալութիւնը հետագրած է:

Երեք անուանի Հայեր անգամ նշանակուեցան Անատոլիոյ կարօտեալներին նպաստող բարձր յանձնաժողովին որ Սուլթանի հովանաւորութեան տակ կը գտնուի:

Սուլթանը հրաման հանեց որ պատերազմէ վիրաւորուածներին և ալմանական Կարմիր Խաչի մարդիկներին Եւրոպայէն մէջ յատկանշելիք չենքերը շինելու համար Հայեր գործածուին:

— Անգլիայի Երեսփոխանական ժողովի անցած ուրբաթ օրի նստին մէջ, արտաքին գործերի ենթաքարտուղար Տ. Քըրքըն ըսաւ թէ «Հայկական խնդիրը մոռցուած չէ, բայց տէրութիւններէ մին առանձնապէս չկրնար բան մ'ընել Հայաստանի, կրէտէի, Թիւրքահայաստանի ուրիշ ժողովուրդներէ համար: Ս'ենք ատոնց վիճակ կրնանք բարեփոխել, միւս պետութիւններին հետ բարեկամական հա-

մաձայնութեամբ մը գործելով միայն: «Պետութիւնների ծրագրին իրա գործուելը ուշացաւ յանգուգն խորհուրդներ տրուելուն պատճառով: Բայց միշտ յոյս կայ այդ ծրագրի իրագործման հասնելու:»

ՆԱԽԱԿ ԻՌԻՄԱՆԻԱՆ

Եաշ, ապրիլ 26/8 մայիս, 97

Եաշի Հայոց քահանային վախճանելը եւ նոր քահանայի մը հաստատուելը:

Փետրուարի 14/26ին առաւօտը վախճանեցաւ Տէր Ստեփան Եիշթովեան, Եաշի եկեղեցւոյ քահանան, 64 տարուան հասակի մէջ 37 տարի քահանայական պաշտօն վարելէն ետքը: Հիւանդութիւնը կարճ տեւեց. բայց հիւանդութեան դժուար օրերուն մէջ եկեղեցւոյ խնամակալութիւնը ծախք չի խնայեցանոր առողջանալուն դարձան գտնելու համար. նմանապէս մեռնելէն ետքն ալ օծման և թաղման հանգիստ վայելապէս կատարուելու համար, երկու քահանայ հրաւիրեց, մէկը Պոթուշան քաղաքէն Տէր Յովհաննէս կեսարացիին՝ պր. Թաշեան տիրացուն հետ, միւսն ալ Ռոմանէն Տէր Ստեփան Մոյսայեան, որոնք տեղւոյս պր. Խ. Ջէնէեան քաջ և քաղցրաձայն տիրացուն հետ մէկտեղ, քահանայաթաղի կանոնին սրտաշարժ աղօթքներուն յատակ կարդալով և շարականներուն անուշիկ և զմայլեցուցիչ եղանակներու երգեցողութեամբը խոր բայց միանգամայն չնմանալ հանդիսին: Եկեղեցին լեցուած էր խուռն բազմութեամբ. քաղաքիս բոլոր հայ ժողովուրդէն զատ բազմաթիւ ուսմէն և հրեայ ժողովուրդ ալ եկած էր եկեղեցին. ութը ուսմէն քահանայք, ուսեալ կարգէն, կեցան ի սկզբանէ մինչեւ պատարագի և օծման հանդիսին աւարտելը, ուշագրութեամբ դիտելով կատարուած արարողութիւնները, որոնք տեսածուն վրայ պատկառանք ցուցնելով գոհունակութիւններն յայտնեցին:

Տէր Ստեփան քահանային մահուամբ Եաշի Հայոց եկեղեցին առանց քահանայի մնալով, մինչդեռ խնամակալութիւնն տեղապահ մը կը փնտրէր, ահա կուգայ քաղաք Տէր Եղիշէ ներսիսեան Արժ. քահանան, որ քանի մը տարի քահանայութեան պաշտօն վարած է երկրիս Օգնայ քաղաքը և վերջերս վառնայ քաջուած էր:

Արժ. Տ. Եղիշէ իր պարկեշտ վարքով և շնորհաւոր պաշտօնավարութեամբը այն պէս գիտցաւ գրաւել ժողովրդեան սիրտը, որ կարճ ժամանակի մէջ արժանացաւ գրեթէ ամենուն համակրութիւնն և սէրը ստանալու: Իսկ Չատկի Ճրագալուցի շաբաթ իրիկուան խօսած քարոզովը յայտնեց միանգամայն թէ հմուտ ալ է և արժանի իր կոչմանը:

Չատկի Ճրագալուցի իրիկունը Եաշի հայ ժողովուրդը ըստ սովորութեան ընտանեօք հանդերձ եկած

էր եկեղեցի Ս. պատարագին ներկայ գտնուելու: Հայերէն զատ բազմաթիւ օտարազգի անձինք ալ ներկայ էին իբր հանդիսատես:

Պատարագամասոյց Արժ. քահանան սկսաւ իր քարոզը հետեւեալ բընաբանով. «Ձի՞ խնդրէք զկենդանին ընդ մեռեալս, չէ աստ այլ յարեալս»: Քննաբանին յարմար պարզ ոճով և յստակ արտասանութեամբ բացատրեց Քրիստոսի մարգեղութեան խորհուրդը, նորա առ մարդկային ազգեցուցած մեծ երախտիքն, չարչարանքը, մահը և յարութիւնը և վերջաբանութեան մէջ բացատրեց թէ ո՞րչափ մեծ և անպատմելի է երկրաւոր հարսին, այսինքն Եկեղեցւոյ ցնծութիւնը իր անմահ փեսային յարութեամբը: Ներկայ գտնուած ժողովրդեան հասկըցողները մեծ գովաբանութեամբ կը մեկնէին այս քարոզը և շնորհակալութիւն կը յայտնէին Արժ. քարոզչին, յորդորելով որ ուրիշ առթիւ ալ գոհացնէ ժողովուրդը խորհրդաւոր քարոզներով:

Այս քարոզէն ետքը եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հրաւիրեց Տէր Եղիշէն մնալ Եաշի Հայոց քահանայ հաստատուն և յարատեւ պաշտօնով: Նորին արժանապատուութիւնն ալ հաւանեցաւ մնալ և հիմակ վերագործաւ վառնայ ընտանիքն ալ բերելու ու քաղաքս տեղաւորուելու համար:

Վստահ ենք թէ, ինչպէս որ այս երկու ամսուան մէջ գիտցաւ տեղւոյս ժողովրդեան սէրը և համակրութիւնը շահել, նմանապէս այսուհետեւ ալ եւս ընդհանուրին ի պարծանս եկեղեցւոյ և յօգուտ իր անձին: Կը մաղթեմ ուրեմն երկայն կեանք և ստանձնած պաշտօնը արժանաւորապէս կատարելու կարողութիւն:

ԼՈՒԹՅՈՒ

ՀԱՅԵՐԻ Ի ԹԻԻՐԻՔԻՍ

Վառնա գաղթած Հայերէն մի քանի հարիւր հոգի այս չաբաթներ վերագործներ են Կ.պօլիս:

— Չմիտնի մէջ Հայեր մի որբանոց հաստատուել են, գաւառներէն մանչ որբեր բերելով զանոնք խնամելու և կրթելու համար:

— Կ.պօլիսի Պէրպէրեան բազմադիւն վարժարանի տեսչութիւնը Ազգային վարչութեան Ուսումնական խորհրդին միջոցով յայտարարած է թէ որբ տղայներն 15 ոսկի տարէ թոշակով միայն կընդունին իր վարժարանի մէջ իբրեւ գիշերօթիկ աշակերտ: Ուսումնական խորհուրդը հրաւեր կարդացած է որ խեղճ մնացած որբերն անհատաբար կամ ընկերովի որգեգրել ուղղորդեն օգուտ քաղեն իրենց ընծայուած այդ դիւրութենէ սրով հայ որբերն հայ ոգուով պիտի կրնան դաստիարակուիլ և խնամուիլ և ապագային մէջ ալ օգտակար անդամներ դառնալ իրենց ազգի և իրենց երկրի:

— Ս. Փրկչեան Որբանոցին մէջ պատասպարելու համար Պատրիարքարանի կողմէն գաւառներէն ուղուած

որբերի թիւն եղած է այժմ 230 ուրոնք 10ական հոգի ճանաչալ պիտի հանուին իւրաքանչիւր կեդրոնէ և հետզհետէ ուրիշներ ալ պիտի ուղուին: Առաջնորդարանները պիտի հոգանան մինչեւ ծովեզր փոխադրուելունը, թէեւ ամենէն աղքատ թեմերին ատոր համար ալ օգնութիւն պիտի լինի, իսկ ծովեզրեքէն Կ.պօլիս բերել տալու ծախքը պատրիարքարանն ինք իրեն վրայ առած է:

— Վերջերս պատրիարքարանէն 500 օսմ. ոսկի նպաստ շրկուել է վանի և 500 ոսկի (14,500 Քրանգ) ալ Եւրոպիայի կարօտեալներին:

— Տ. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքեան հրաժարական տուել է Անդրիանուպօլսի առաջնորդութենէն:

— Ամեն. Ս. Պատրիարքը ապրիլ 26/8 մայիսին Հասգիւղ երթալով, հետեւեալ օր պատարագեր և քարոզեր է նոյն գիւղի եկեղեցիին մէջ որի շինութեան 66րդ տարեդարձն էր այդ օր: Շատ սիրալիւ ընդունելու թիւն մը իրեն ըրաւ ժողովուրդն որ մեծ բազմութեամբ խոնուած էր թէ՛ եկեղեցին և թէ՛ փողոցներին մէջ Նորին Սրբազնութեան անցած տեղերը: Ս. Պատրիարքն այդ արկածեալ գիւղի ժողովուրդն իր քարոզով բարոյապէս մխիթարելէ զատ, նիւթապէս ալ օգնեց և մխիթարեց է կարօտեալներին:

ԿՈՍՏԱՆՏԻՆ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

Կ.պօլիսի Կոստանտին կամսարական որ վերջերս Համաի և երբեմն ալ վանի մէջ ուսուական հիւպատոսի պաշտօն վարած է և այժմ Թիֆլիզ կը գտնուի, կողակասեան բանակին մէջ զօրապետութեան աստիճանին բարձրացել է:

Վսեմ. կամսարական իր պաշտօնավարած տեղեր իր մարդասիրական զգացումներով ծանօթացած և անխըտիր ամեն ազգայիններէն սիրուած ու յարգուած անձնաւորութիւն մը լինելով, ընդհանուրի զգացման թարգման մը եղած կը լինինք մեր շնորհաւորութիւններ յայտնելով իր ստացած նոր պաշտօնի և բարձր աստիճանի համար:

ԹԻԻՐԻՔԻԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օսմանեան կառավարութիւնը զիւրաւական տուրքէ ազատ հրատարակեց բոլոր Գրուգուլաքներն ուրոնք Յիսկիին դէմ կուռեցան, մասնաւորապէս Քրանիայի և Բլաթամօ: Նախ մէջ, Սալոնիկի ծոցին վրայ, ուր Յոյներէն 25 մարդ մեռան և 48 վիրաւորուեցան:

— Սուլթանը իր թիկնապահներէ մին Չէթինէ կը զրկէ մի թանկագին նուէր տանելու համար Գարատաղի (Մօնթենէկը) Նիքիթա իշխանի չորբորդ աղջկան Աննա իշխանուհիին որ մայիս 18ին պիտի ամուսնանայ Պաթէնպէրի Ֆրանց Երզնէ իշխանին հետ:

ՅՈՒՆԱԹՐԲԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ
ԵՒ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Ֆրանգֆուրթեր Չայրունկ» լրագիրը մի մասնաւոր նշանակութիւն տուած է հետեւեալ հետազոտին որ Կ.պօլսէն մայիս 6ին հետազոտուած էր իրեն :

Աթէնքի ուսական դեսպանը Չայրին անունով երէկ յայտարարեց նախարարապետ Տ. Բալլին որ եթէ Յունաստան հաւատարիմ մնայ ար. քայական գերդաստանին, պետութիւնները կարելի եղածը պիտի ընեն որ Յունաստան չպարտաւորուի պատերազմի բոլոր հետեւանքներին եւ թարկուելու : Այլ աւելայն եթէ յոյն ժողովուրդն աղէտի մը մէջ ձգէ թագաւորական ցեղը, այն ատեն թող կը տրուի որ ինչ որ պիտի լինի, լինի :

«Ֆրանգֆուրթեր Չայրունկ» դեսպանի այդ յայտարարութեան մէջ յաղորդուեց մը կը տեսնուի որ Յունաստանի քաղաքական տան հետ յարաբերութիւն ունեցող կիները տարած են Մուրաւիլի.Ֆ կոմսի քաղաքականութեան վրայ :

— Անգլիայի Երեսփոխանական ժողովի անցած ու բաթ օրի նստին մէջ արտաքին գործերի ենթաքարտուղար Տ. Քըրքըն խօսելով կրէտէի խնդրի և յունաթրքական կռուի մասին, մեղադրեց Յոյները զանոնք գրգռիչ համարելով և ըսաւ թէ իրաւունք չունին եւրոպական համաձայնութեան դէմ գանգատելու :

Ժողովը 63ի դէմ 169 քուէով իր վստահութիւն յայտնեց Մուրաւիլիի նախարարութեան արեւելեան քաղաքականութեանը :

— Յունական բոլոր լրագիրներն սկսած են «Էթնիքէ Էթնիքա» ընկերութեան դէմ գրել, մեղադրելով թէ ժողովուրդը պատերազմի գրգռեց առանց պատրաստութեան, մինչդեռ ինք կը յայտարարէր թէ բաւական մարդ և դրամ պատրաստ ունի իր տրամադրութեան տակ և թագաւորն ալ չ'ընալով դիմադրել գրգռուած ժողովրդի հոսանքին, պատերազմական աղէտներին ենթարկուեցաւ երկրը :

— Կ.պօլսէն հեռագրած են մայիս 11ին «Ֆրանգֆուրթեր Չայրունկ» լրագրին : «Թրքական բանակը բաժնուած է երկու բազկի. մէկ բազկը կը յառաջանայ դէպի Տօմօքօս և միւսն ալ դէպի Հալաբուս : Կեդրոնական բանակաւորէն եկած հեռագրի մը նայելով, վաղը մի կռիւ պէտք է լինի :

«Ռուսիայի մայր կայսրուհին Սուլթանին նուիրեք է 500 անկողնէ բաղկացած մի շրջուն հիւանդանոց որը սուլթանն ընդունել է, հեռագրով իր շնորհակալութիւն յայտնելով :

— Կ.պօլսէն կը հեռագրեն մայիս 13ին. «Միշնէ ալթմ 705 վերաւորուած զօրքեր փոխադրուած են Կ.պօլս : Յրանսական կարմիր խաչի ընկերութիւնը 5,000 ֆրանք տուաւ թիւրք վերաւորեալներին : Յրանսական կառավարութիւնը Բ. Դրան առաջարկեց կարմիր խաչի կողմէն մայրապետներ զրկել, վերաւորուածները խնամելու համար :

— Չորեքշաբթի օր կրէտէն ճանաչելու են 400 յոյն զօրքեր Աթէնք վերադառնալու համար : Արեւելեան են նաեւ այն երկու հեղեղական շոգենաւներ որոնք գերի բռնուած էին եւրոպական ծովակալներէն, կրէտէի պաշարման գծէն ներս մտած լինելուն համար :

Հոռովմէն «Տէյլի Նիւս»-ին տրուած մի հեռագրի նայելով, յոյն զօրքերը կրէտէն դուրս ելնելուն պէս, թիւրք զօրքերն ալ պիտի սկսին հետգհետեւել անկէ : Կրէտէի համար մի առաջնական կառավարիչ պիտի նշանակուի որ պիտի լինի ծովակալներէ մին կամ եւրոպական փոքրիկ տէրութիւններէ նշանաւոր անձնաւորութիւններէ մին : Մնայուն կառավարիչը պիտի ընտրուի երբ վերջնականապէս որոշուին ինքնավարութեան պայմանները :

Անցած ուրբաթ և շաբաթ օրեր, Քանտիայի արեւելեան կողմը էլիադի շրջակայները բաւական մեծակ կռիւներ եղեր են : «Թայմըզ»-ի տեղեկութիւններին նայելով, քրիստոնեայներն 17 մահմետական (որոնց մէջ է նաեւ զնդապետ Մուստաֆա պէյ) սպաններ են և բազմաթիւ արջառներ ալ իրենց ձեռք անցուցեր :

— Կ.պօլսէն կը հեռագրեն մայիս 13ին. «Պետութիւններ յիշատակագիրը որ Կ.պօլսի դեսպանների երկցագունին» աւստրեւհունգարական դեսպան Պարոն Քալիէի միջոցով յանձնուեցաւ Բ. Դրան և բոլոր թարգմաններն ալ մի դիմում անելով պալատը՝ ոյժ տուին անոր, անհրաժեշտ դեսպան սըր Ֆիլիք Քըրքի տուելու հաւաքուելով խմբագրուած էր : Այդ յիշատակագրի մէջ ըսուած է թէ հեղեղական կառավարութիւնը կը ունին վերջ մը տրուելու համար մեծ պետութիւնների միջնորդութիւնը խնդրած և առանց ունէ վերապահումի այդ միջնորդութեան պայմաններն ընդունած լինելով, դեսպանները կը խնդրեն թիւրքիսէն դադրեցունել թշնամութիւնը, զինագաղար մ'ընելու և վերջնական խաղաղութեան մը գալու նպատակով : Ատոր համար կը դիմեն Բ. Դրան արդարութեան զգացումներին և կը յուսան թէ կարելի պիտի լինի անմիջապէս հրահանգ ղրկել զօրաբանակների հրամանատարներին որ յարձակողական ունէ շարժում դադրեցունեն : Դեսպանները պատրաստ են արտաքին գործերի ախարար թէվֆիք փաշայի հետ բանակցելու, իրենց միջնորդութեան պաշտօնի գործադրութեանը վերաբերեալ մանրամասնութիւններին վերայ :

— Կ.պօլսէն մայիս 13ի երեկոյին կը հեռագրեն. «Դեսպանների այսօրուան ժողովէն յետոյ, աւստրիական դեսպան Պարոն Քալիէ մի դիմում արաւ թէվֆիք փաշային, թշնամութիւնները դադրեցունելու մասին պետութիւնների առաջարկը կրկնելու համար : Այսու ամենայնիւ, թրքական շրջանակներին մէջ այս կարծիք կը տիրէ թէ Դուռը պէտք չէ զինագաղարի առաջարկն ընդունի Տօմօքսի

գրաւումն առաջ որին կը սպասեն ամեն վայրկեան :

— Աթէնքէն եկած լուրերին նայելով, Յոյները Եպիրոսի կողմէն փոքրիկ յառաջխաղացումներ ըրած են, Նիկոպոլիսը վերստին գրաւած են, կռուին մէջ 80 թիւրք սպաններով և Բրէվէզան ալ պաշարել սկսած են : Եպիրոսի մէջ դիրքեր գրաւելով կուզեն հակադնել Թեսալիայի մէջ թիւրքերի տարած յաղթութիւնները որպէս զի խաղաղական պայմանների բանակցութեան միջոցին Յոյներն ալ իրենց ձեռքի տակ օսմանեան հողեր գրաւած ունենան :

ՊԱՆԳՆԱԿԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիւրքիայի Քօսովօ նահանգի Քօբարիչ գիւղէն ոչ շատ հեռուն, թիւրքիայի և Սերպիայի սահմանագլուխներին վրայ մի միջադէպ պատահած է որ ներկայ հանգամանքներին մէջ կրնար շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ :

Քօբարիչ գիւղէն մի խումբ Արեւաւտներ յանկարծակիի բերել են սահմանագլխի գծին վրայ սերպոստիկան զինուորների մի խումբ, յափշտակել են անոնց զէնքեր, սպաններ են զինուորներէ մին, մի ուրիշն ալ ծանրապէս վիրաւորել և սերպական սահմանէն ներս մտել են հալածելով սերպ զինուորները որ յաջողել էին փախչիլ :

— Վիէննայէն կը գրեն մայիս 9ին. «Սերպիայի Ալեքսանդր թագաւորը երէկ երեկոյ Չէթինեէն հասաւ վիէննա ուր 3 օր պիտի անցունէ իր հօր Միլանի հետ որ այս իրիկուն յանկարծ հոս եկաւ փարիզէն, իր զաւակի հետ խօսակցելու համար Պալքանեան տէրութիւնների և մասնաւորապէս Սերպիայի քաղաքական կացութեան նկատմամբ : Նա կուզէր որ Տ. Սիմիչի տեղը բռնէր նախկին խնամակալ Տ. Բիւթիչ իր վստահած մարդերով մէկտեղ որոնք են Պէլիմար, քովիչ, Բէթրովիչ, Նիքոլայիւիչ և ընկերներ :

Ալեքսանդր թագաւորն որչափ ատեն որ մնայ վիէննա, նախարարապետ Տ. Սիմիչն ալ ելմական նախարար Տ. Վուկիչի հետ մէկտեղ պիտի մընայ հոս և վաղը պիտի խորհրդակցի կոլուխովքի կոմսին հետ :

— Վիէննայէն հաղորդած են մայիս 11ին. «Սերպիայի Ալեքսանդր թագաւորը երէկ երեկոյ մեկնեցաւ վիէննայէն, սովորական այցելութիւն : Ներքին Ֆրանց Երզէֆ կայսրին հետ փոխանակելէ յետոյ, այս առաւօտ Պէլկրատ հասաւ ուր ժողովուրդն ողջունեց իրեն, «կեցցէ՛ Սերպիայ, կեցցէ՛ Միլանիէն» աղաղակներով : Կերելի թէ Ալեքսանդր թագաւորը վիէննայի մէջ չուզեց երկար մնալ, խուսափելու համար Միլան թագաւորին Սիմիչի նախարարութեան դէմ տրած թախանձանքներէն քանի որ այդ նախարարութիւն լիովին կը վստահէ իր վստահութիւն, Արեւելքի գործերին մէջ իր բռնած շիտակ և խոհմ

ընթացքին պատճառով :

— Պէլկրատէն կը հեռագրեն մայիս 12ին. «Կերելի թէ Սերպիայի Ալեքսանդր թագաւորին և Միլանիէն կրօնի Նիքոլայ իշխանին Չէթինեէի մէջ ունեցած տեսակցութեան միջոցին՝ երկու վեհապետներն ու իրենց նախարարներ կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցած են Պալքանեների ունեցած ներկայ վիճակին վրայ : Թերեւս մի դաշնակցութիւն ալ կամ մի մասնաւոր պայմանագիր ստորագրուած լինի Մակեդոնիայի Սերպերի վիճակին նկատմամբ :

«Պէլկրատի մէջ կը կարծեն ընդհանրապէս թէ Ալեքսանդր թագաւորն ու Նիքոլայ իշխանը որոշել են շարունակել իրենց խաղաղական վարմունքը Եւրոպայի յայտնած փափաքին համեմատ և Մակեդոնիայի Սերպերին համար այն ժամանակ պահանջել բարենորոգումներ երբ օսմանեան կայսրութեան մէջ գործադրուելիք ընդհանուր բարենորոգումների խընդիրը վիճաբանութեան պիտի ենթարկուի Կ.պօլսի մէջ Եւրոպայի ներկայացուցիչներին առջեւ :

«Պուլկարիայի Ֆէրտինանտ իշխանի և Միլանիէն կրօնի Նիքոլայ իշխանի տեսակցութիւնը Չէթինեէի մէջ պիտի լինի այս ամառ :

ՇԱՐԻԹԵՒՆ ՊԱՋԱՐԻ ՀՐԴՆՀԻՆ ԱՌԹՈՎ

Հիւանդանոցներին և բարեգործական հաստատութիւններին օգնելու նպատակով կազմուած վաճառանոցը (պազար) հազիւ 45,000 ֆր. հասոյթ ունեցել էր դեռ առաջին օրը երբ աղէտալի հրդեհին զոհ գնաց : Բայց բարեգործական հիմնարկութիւններն ատկէ դրանալիք հասոյթէն զուրկ չըլծողելու համար, նուիրատուութիւններ հաւաքող մի մասնաժողով կազմուած է այժմ Պարոն տը Մաքօի նախագահութեամբ և Ֆիկարօ ու Կոչուա լրագիրներն իրենց էջեր բացած են այդ հանգանակութեան համար : Անանուն մէկը 937,438 ֆրանք (մօտիկ մէկ միլիոն ֆր.) նուէր ղրկեց : Այժմ «Ֆիկարօ»-ի բացած հանգանակութիւնը 1 միլիոն 137,432 ֆրանքի հասած է :

Աղկէ գատ, «Կոլուա» լրագիրն ալ կը հրատարակէ որ կոմս Քաթալէան 1 միլիոն ֆրանք կուտայ հող գնելու և մի վաճառանոց (bazar) շինելու համար որի հասոյթը յատկանայ բարեգործական հաստատութիւններին : Մահն ու աղէտն անգամ այսպէս բարեգործութեան առիթ կը դառնան մեծ և զգայուն մի ժողովրդի մէջ :

ԱՐԹԵՆԻԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԻԱՆՆԵՐ

Նիւ Պրիքէյն. Կ. Տ. Յ. — «Արմէնիայի Օթանդակ»-ների կանոնագիրը ղրկած ենք Ձեզ արդէն. անկէ դուրս բան չկայ : Մէկը «Արմէնիայի Օթանդակ» լինելու համար պէտք է որ ձյոռքեաւոր կատարէ կանոնագրին

մէջ գրուած պայմանները : Կարող է մէկը օգնել Արմէնիային իր ուզած կերպով, առանց այդ կանոններէ ետեւ թարկուելու. բայց «Արմէնիայի Օժանդակ» չկրնար համարուիլ :

Վառնա. ԻՐԱՆԻՆԻՔ. — 17րդ և 18րդ թիւերը չեն հասած մեզ. կերելի թէ կորած են փոստին մէջ. հաճեցէք զրկել զանոնք եթէ կարելի է :

Վառնա. ԽՈՒԶԱԿ. — Նոյն խընդիրը 2րդ 3րդ թիւին համար :

ԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Ոմանք իրենց հեղինակած կամ հրատարակած գիրքերէն կը զրկեն մեզ, Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախուելու համար : Որպէս զի թէ՛ իրենք աւելորդ նեղութիւն կրած չլինին զրկելու համար և թէ՛ մենք ալ ոեւէ պատասխան մը իրենց գրելու համար, այդպիսի փափաք ունեցողներ իր ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք հետեւեալ տողերին վրայ :

Նոր գիրք մը հրատարակողը նախ 2 օրինակ անկէ պէտք է զրկէ մեզ, անոր հրատարակութիւնը լրագրական սովորութեան համեմատ ծանուցուելու համար Արմէնիայի մէջ «Նոր հրատարակութիւններ» վերնագրին տակ : Իսկ եթէ կուզէ նաեւ որ նոյն գրքէն ծախու գտնուի Արմէնիայի խմբագրատան մէջ, պէտք է որ մասնաւոր նամակով մը իմացունէ մեզ իր պայմաններ և մեր հաճութիւն ստանալէ յետոյ զրկէ մեզ մօտ ծախուելու համար : Կը խնդրենք որ ոչ ոք չկանխէ մեզ այդպիսի գրաւաճառական յանձնարարութիւն անել, առանց մեր հաւանութիւն ստացած լինելու : Հակառակ պարագայի մէջ, իրենց զրկածի համար ոեւէ պատասխան տալու պարտաւոր չենք համարեր մեզ :

Մեզ յայտնուելիք պայմաններն են.

1. Գրքին գինը քանի՞ է Մարտէյի մէջ ծախուելու համար : Եւ որովհետեւ ընդհանրապէս Մարտէյէն դուրս զանազան տեղերէ գնել կուզուին այդ գիրքեր, հարկ կը լինի Մարտէյի համար նշանակուած գնին վրայ աւելցունել նաեւ փոստի ծախքը :

2. Ի՞նչ գնով կը լինի խմբագրութեան համար եթէ կանխավճարով ուղենք գնել. և ի՞նչ գնով կը լինի եթէ յանձնարարութեամբ միայն ընդունիլ ուղենք (այսինքն ծախուածին միայն ստակը տալու, իսկ չծախուածը իր տիրոջ վերադարձնելու պայմանով, փոստի ծախքերը տիրոջ հաշուին ան. (ցնեղով) :

ԵԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմէնիայի ալ ինքուրն ծանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կուեն. Նախ Արմէնիայի միջոցով մէկի գիտում տանել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ

ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ լրագրական սովորութեան : Ծանուցումներէ գինները նշանակուած են Արմէնիայի խմբագրատան, տալիս չաչաչ հաշուելով. 1 երկաթագրի (քլապեր) համար 2 սանդիւն և 1 բոլորգրի համար 1 սանդիւն : 3 անգամ գրուելիք ծանուցումի գնին վրայ %ին 10 գնով կը լինի. 10 և աւելի անգամներ գրուելիք ծանուցումի գնին վրայ 0/0ին 30 գնով : Սակարկութիւն չընդունուիր :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԻ ՊՈՒԼԻԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ԶԱՐԲԱՐԻԱ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՅ

ՄԱՐՏԻՉ ԳԱՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

Պուլկարիայի անկախութեան հետ ընդունել մէկին, Զաքարիա Սթոյա. նովի, որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յեղափոխական գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուլկարիայի Ազգային Ժողովի նախագահ դառնալ, խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկարիայի թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականների գործունէութեանը մասին : Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղինակին, Բոթֆէսէօր Լուի Լըթէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն աւելում :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ «Զարմանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողները հետաքրքրութիւնը չարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ» :

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանկ և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % գնով կը լինի :

(Պարսկատանի հայերին համար 1 ֆրանկ է) :

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԳՍՆՁՈՆԱԿ ԱՐՄԵՆԻԱ ԼՐԱԳԻՐ

Շատեր կան որ կը փափաքին Արմէնիայի բաժնորդագրուիլ, բայց 20 ֆրանկը մէկէն տալը դժուար կը լինի իրենց քանի որ ազգային կեանքին հետաքրքիր եղող ընթերցասէրների մեծամասնութիւնը մեր մէջ միջին գասակարգին կամ շատ դժուար կեցիկ չեղող դասակարգին կը պատկանի :

Իրաւ է թէ բաժնորդագրի մաս առ մաս վճարումներ կընդունինք մենք, 20 ֆրանկ մէկէն վճարել չկըրցող բաժնորդներին գիւրութիւն տա.

լու համար. սակայն լրագրի մէկ շրջանի բաժնորդագրին 20 ֆրանկը մի քանի անգամէն զրկելն ալ մի քանի անգամ նամակ գրելու և մի քանի անգամ դրամ և նամակ փոստին յանձնելու աւելորդ ծախքերով և աշխատանքներով թէ՛ աւելի թանկ կը լինի և թէ՛ աւելի ծանձրացուցիչ կը դառնայ :

Բայց եթէ մէկ անգամէն 20 ֆրանկ վճարելը դուրին չէ ամենքին համար, մի քանի օրը մի անգամ փոքրիկ խնայողութիւններ անելով (օրինակի համար օրական 15 կամ 10 կամ 5 սանթիմով) կարելի է 20 ֆրանք գոյացունել և 1 տարի շարունակ Արմէնիա ստանալու համար բաժնորդագրինը պատրաստած լինելով կանխիկ զրկել մէկ անգամէն : Ի հարկէ այսպիսի կարգադրութիւն առանց համար է որոնք Արմէնիան կուզեն կարգաւ, բայց նախական դժուարութեան, դրամի կողմէ դժուարութեան կը հանգիւյն. անոնց համար չէ մեր ըսածը որոնք բարոյական դժուարութեան, սրտի կողմէ պակասութեան կը հանգիւյն :

Այդ նպատակի համար, այսինքն Արմէնիայի շրջանի սկզբէն (օգոստոս) բաժնորդ եղած լինել և կանոնի համեմատ իրենց բաժնորդագրին 20 ֆրանկը կանխիկ վճարել փափագողներին մի գիւրութիւն տուած լինելու համար, ահա մենք ծախու հանած ենք «Խնայողական զանձանակ ԱՐՄԷՆԻԱ լրագրի» :

Այն անգամ երբ մարդ գիւրութիւն անենայ արծաթ 50 սանթիմից մը (10 սէնթ մամբրիկեան = 50 սթօ. թինքա պուլկարական = 50 պանի ուսմանական և այլն) մէկ կողմ դնելու, կը ձգէ այդ խնայողական զանձանակի մէջ, ուր ձգուածը ալ անկարելի է որ գուր : Հանուի մինչև որ Արմէնիայի բաժնորդագրին 20 ֆրանքը (40 հատ 50 սանթիմից) մէջը լեցուելով չամբողջանայ, Այդ ժամանակ միայն կրնայ պարպուիլ տակի կողմէն կափարիչը դարձունելով. և պարպուելէն յետոյ նրէն կրնայ գոյուիլ 20 ֆրանկի մի նոր խնայողութիւն ալ գոյացունելու համար :

Զանձանակը դուրատար փոքրիկ բան մ'է որ մինչև իսկ գրպանի մէջ կրնայ պահուիլ եթէ ուզուի : Վրան չլինուած կայ նաեւ քանակաչափ մը որ դանձանակին մէջ ձգուած դրամները 5 ֆրանկի հասածին պէս, կը սկսի այնուհետեւ ցոյց տալ թէ մէջի գումարը ո՞րչափի հասած է :

«Խնայողական զանձանակ»ի գինն է 2 ֆրանկ : Այդ գումար մեզ վճարողին կը զրկենք զանձանակին հետ մէկտեղ մի ստացագիր որի վրայ նշանակուած կը լինի գնողի անունն ու հասցէն : Եթէ ՄԻԵԻՆՈՅՆ ԱՆՁԸ, ստանց ուշանալու ժամանակին բաժնորդ գրուելով Արմէնիա լրագրի տարեշրջանի սկզբէն (օգոստոս ամիս), 18 ֆրանկի հետ մէկտեղ յիշեալ ստացագիրը վերադարձունէ Արմէնիայի խմբագրութեան, ամբողջ մէկ շրջանի բաժնորդագրին 20 ֆրանկը վճարած

կը համարուի, որով «Խնայողական զանձանակ»ը ձրի կը մնայ իրեն :

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԷՆԻԱ”

ԺԲ ՇՐՋԱՆԻՆ

(1896 ՕԳՈՍՏՈՍ — 97 ՄԱՅԻՍ)

Բաժնորդագրութեան պայմանները գրուած են թերթին ճակատը ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ վերնագրով բաժնին մէջ :

«Արմէնիայի Օժանդակ»ներին, իրենց ստացած թերթէ զատ՝ որի բաժնորդագրինը վերոյիշեալ պայմաններին համեմատ է, ուրիշներին համար քանի թերթ որ ուզեն, կը զրկուի իրենց լրագրի ծրարին մէջ գրուելով, առանց ուրիշ հասցէ մը վրան գրուելու, և ամսական մէկ ֆրանք բաժնորդագրին հաշուելով :

«Արմէնիայի Օժանդակ»ութեան կանոնագիրը կը զրկուի ցանկացողներին :

Ստիկէ զատ «Արմէնիայի Օժանդակ»ութեան պարտականութիւնները կա. տարողներին կը զրկուին Մ. Փորթու. գալեան հրատարակութիւնները այն զեղչուած գիներով որոնք նշանակուած են փակագծի մէջ :

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՄ ՈՏԱՆԱԿՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթու. գալեանի գրած հայեր. նասիրական ստանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իրենց նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան տպագրութիւններէ տակ իւրերեքեք գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չէ լինելով կորսուած են այժմ : Այն պէքանի ոտանաւորներ որոնք իրենց նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տը. պագրուած ազգային երգարաններէ մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւն մէջը արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Արմէնիա լրագիրներին մէջ : Նմոյշներ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըր. ւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ի՞նչ տպագրութիւններ տակ ներշնչուելով գրուած են : Դին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ :

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄՔԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթու. գալեանի
Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Allées de Meilhan, 144.